

Oikeusministeriö

OM 3/41/2012

LAUSUNTO ESITUTKINTA- JA PAKKOKEINOLAINSÄÄDÄNTÖÄ TÄYDENTÄVÄSTÄ LAIN-
SÄÄDÄNNÖSTÄ

Esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännön täydentämistä koskeva selvitys 42/2012 koskee osin teknisluonteisia muutoksia. Osin kysymyksessä ovat myös merkittävämmät asialliset muutokset.

Yleistä:

Viimeaikaiset ratkaisut epäillyn esitutkintakertomusten hyödynnettävyydestä (mm. KKO:2012:45) johtavat tunnustusten vähenemiseen. Käytännön toiminnassa tämä muutos voi olla nopea ja erityisesti se näkyy vaativissa jutuissa. Salaisten pakkokeinojen merkitys tulee kasvamaan.

Perusoikeuksiin puuttuminen edellyttää sääntelyltä tarkkuutta. Tämä on osittain syynä siihen, että salaiset pakkokeinot tulevat muodostamaan kokonaisuuden, joka on vaikeasti hallittavissa. Pakkokeinojen verkostoa termeineen ja käyttöedellytyksineen ei tule hallitsemaan kuin harvat aiheeseen perehtyneet tutkinnanjohtajat, syyttäjät, asianajajat ja tuomarit. Käytännön toimivuuden kannalta olisi parempi mitä harvempaan ja yksinkertaisempaan käyttöedellytysten (erityiset edellytykset) porrastukseen päästäisiin. Kun salaisten pakkokeinojen merkitys entisestään kasvaa, tämä lisää painetta koko ajan täydentää erityisten edellytysten luetteloa.

Pakkokeinolain 10 luku 3 § Telekuuntelu ja sen edellytykset

Esitetty muutos, jonka mukaan lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö voi oikeuttaa telekuunteluun on kannatettava. Tyypiltään rikos voidaan tehdä tekemuodossa, jonka paljastamiseen telekuuntelu on ainoa mahdollisuus. Edelleen Rikoslain 20 luvun muutokset, jotka tulivat voimaan 1.6.2011 edellyttävät ko. muutosta. Sukupuoliyhteys alle 16 vuotiaan kanssa on lähtökohtaisesti törkeä tekemuoto edellyttäen, että rikos myös kokonaisuutena arvostellen katsotaan törkeäksi. Tämän tekemuodon lisäksi lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö voi tekemuotoina pitää sisällään laajan kirjon tekotapoja, myös sukupuoliyhteyden, jos tekoa ei kokonaisarvostelussa katsota törkeäksi. Näin ol-

len, kun huomioidaan rikosepäilyn vakavuus ja vahingollisuus, on perusteltua, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö myös mainitaan listassa, eritoten, kun tuomioistuin esitetyn pykälän mukaisesti lupaa harkitessaan arvioi telekuuntelun merkityksen rikoksen selvittämiseksi (erittäin tärkeä merkitys).

Pakkokeinolain 10 luku 6 § Televalvonta ja sen edellytykset

Esitetty muutos kokonaisuudessaan on kannatettava. Erityisen tärkeänä pidämme muutosta, jonka mukaan lapsen houkutteleva seksuaalisiin tarkoituksiin voi oikeuttaa televalvontaan. Tyypiltään rikos voidaan tehdä tekemuodossa, jonka paljastamiseen televalvonta on ainoa mahdollisuus, ja ottaen huomioon viimeaikainen kehitys eli, että tekniset välineet ovat merkittävästi lisääntyneet ko. rikostyyppissä; lapseen kohdistuneet seksuaalirikokset ja myös osaltaan mahdollistaneet ko. rikostyyppin laajamittaisuuden esimerkiksi tietokoneiden, kännyköiden avulla, on ensiarvoisen tärkeää saada myös välineet kyseisen rikostyyppin tutkintaan ja sitä kautta paljastumiseen. Näiden keinojen on oltava suhteessa siihen tarpeeseen ja perusteeseen, jota varten mainittu lainsäädäntö eli ko. pykälä on säädetty. Ilman mainittua muutosta, kyseinen pykälä jäisi todennäköisesti kuolleeksi kirjaimiksi eikä näin ollen uudistuksen taustalla olleet Euroopan neuvoston yleissopimukseen lasten suojelemiseksi seksuaalista riis-toa ja seksuaalista hyväksikäyttöä vastaan kirjatut velvoitteet toteutuisi.

Ylimääräinen tieto

Jokaisella on oikeus viestinnän suojaan. Rikoksentekoon liittyvään viestintään liittyy riski salaisista pakkokeinoista, joka mahdollisuus ei ole rikoksentekijälle ennakoimaton.

Rikoksen tekemiseen liittyy aina riski kiinni jäämisestä. Kiinni jääminen perustuu hyvin usein pelkkään sattumaan. Tällainen sattuma voi olla ylimääräisenä tietona saatu informaatio, jota voidaan hyödyntää rikoksen paljastamisessa ja näyttönä oikeudenkäynnissä.

Rikosten paljastamiseen on yhteiskunnallinen intressi. Kysymys on myös asianomistajien perusoikeuksien suojaamisesta. Kynnys Ylimääräisen tiedon hyödynnettävyydelle pitäisi olla esitettyä matalampi.

Ylimääräistä tietoa pitäisi voida hyödyntää, jos kyse on rikoksesta josta säädetty ankarin rangaistus on enintään yksi vuosi kuusi kuukautta.

Johtava kihlakunnansyyttäjä

Heikki Pohjalainen

Kihlakunnansyyttäjä

Pia Mäenpää